

Representantforslag 7 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 8:7 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å styrke kampen mot svart arbeid

Til Stortinget

Bakgrunn

Svart økonomi er et alvorlig samfunnsproblem: Statens skatteinntekter reduseres og grunnlaget for velferden svekkes, konkurranseforhold mellom bedrifter som driver hvitt og de som driver svart blir ulike, og respekten for lover og regler undergraves. Saken mot dagligvarekjeden Lime viser hvor alvorlig og akutt problemet er. Her er det mistanke om grov menneskehandel, skatteunndragelse, bedrageri av Nav, lånebedrageri, bruk av andre menneskers identitet og skimming. Derfor bør kampen mot svart økonomi ha høy prioritet. Våren 2014 tok stortingsrepresentant Hans Olav Syversen fra Kristelig Folkeparti blant annet initiativ til en bred stortingsdebatt om temaet (jf. interpellasjon nr. 72 (2013–2014)).

Flere ting kan gjøres. For det første kan statlige etater gjøre mer for å samarbeide, kontrollere og etterforske. Skattemyndighetene spiller en nøkkelrolle i kontrollarbeidet. Etaten må, blant annet, få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og antagelig også adgang til å sikre bevis, blant annet gjennom beslag. Det kan bli for tungvint å være avhengig av politiets medvirkning i slike saker.

Skatteetatens taushetsplikt må ikke fungere som et skalkeskjul for ulovlig virksomhet. Det er betenkelig at illeggelse av straffeskatt – som noen ganger brukes som et alternativ til vanlig straffeforfølgelse – er en opplysning som skatteetaten ikke kan gi videre til

andre etater. Det samme gjelder manglende levering av selvangivelse.

Aftenposten har skrevet om skatteetatens taushetsplikt. Stortingsrepresentant Hans Olav Syversen sendte et spørsmål til finansminister Siv Jensen om hun ville vurdere grensene for taushetsplikten på nytt. Finansministeren svarte at det er viktig at tiltak som iverksettes, ikke går på bekostning av skattyters rettsikkerhet. Forslagsstillerne mener at hensynet til å unngå svart arbeid er det mest tungtveiende; til syvende og sist vil også skattyters rettsikkerhet rammes når den svarte økonomien blir omfattende.

Et annet problem er skatteattestene. En skatteattest er en dokumentasjon på innbetalt merverdiavgift og skatt. Ren skatteattest brukes som den viktigste dokumentasjonen på seriøsitet når et firma slipper til på oppdrag i offentlig sektor. Men skatteattest er bare en dokumentasjon på at skatt er innbetalt på det tidspunktet den er utstedt. Det kan gå årevis før krav etter skatt- og avgiftssvindler blir synlig i en skatteattest, og svindelen kan fortsette. I et nytt spørsmål til statsråd Siv Jensen spurte representanten Hans Olav Syversen om hun ville se på systemet med skatteattest. Igjen svarte finansministeren at dette utfordrer rettsikkerheten. Forslagsstillerne mener det må gå an å finne løsninger som på en tilstrekkelig måte ivaretar personvernet samtidig som myndighetenes virkemidler i kampen mot svart arbeid styrkes betydelig.

Riksadvokat Tor-Aksel Busch ba nylig politi- og påtalemyndigheten om å etterforske flere saker innen arbeidskriminalitet. Han var blant annet opptatt av at et stort antall anmeldelser fra Arbeidstilsynet sjelden ender i domfellelse. I et intervju med Dagsavisen sier riksadvokat Busch at politiet og påtalemyndigheten må avdekke og etterforske flere saker innenfor arbeidskriminalitet. Det er på høy tid. Kontrolletatene og politiet må samarbeide mer og gis mer ressurser til å håndtere arbeidslivskriminalitet; de vil hver for seg

aldri få bukt med organisert kriminalitet. Lime-saken er et eksempel til etterfølgelse når det gjelder samarbeid mellom etatene. Ti politidistrikt deltok i aksjonen mot dagligvarekjeden sammen med Kripos og Økokrim, i tillegg til Nav, skatteetaten, Tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Næringssetaten i Oslo.

For det andre trenger man en holdningsendring blant forbrukerne. Samfunnet må vite at dersom man benytter seg av svart arbeid, bidrar man til at arbeidstakerne går glipp av rettigheter og beskyttelse som det norske arbeidslivet gir. Det er heller ikke usannsynlig at man støtter prostitusjon, narkosmugling og hvitvasking av penger. Det har en samarbeidsgruppe bestående av Byggenæringens Landsforbund (BNL), politiet og skatteetaten bekreftet.

Forbrukerne bør la være å kjøpe håndverkertjenester som er momsfrie. Her snakker man om den utenlandske maleren som maler fasaden eller takene innvendig, eller anleggsgartneren som legger kantstein i hagen. Man tenker på ham som kapper trærne i hagen, eller den øst-europeiske kvinnen som vasker huset.

Det eksisterer et eget økosystem av kriminelle aktører som opererer på siden av samfunnet hvor det også finnes trafficking, narkotikaomsetning, prostitusjon og menneskehandel. Forslagsstillerne tviler på om vanlige nordmenn ville benytte seg av svart arbeid, hvis de hadde visst mer om hva dette handler om. Det er blant annet en nær sammenheng mellom svart arbeid og menneskehandel. Lime-saken kan være ett eksempel, vaskehallene i Oslo et annet. Norge trenger en større bevissthet rundt hva menneskehandel er og hvor det kan skje. Er prisen for god til å være sann, er det trolig noe som er galt.

I samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre uttrykker partiene ønske om å utrede konsekvensene av å innføre et ROT-fradrag for oppussing etter svensk modell. Et slikt fradrag kan bidra til å gjøre det mer attraktivt for forbrukerne å bruke hvitt arbeid og endre folks holdninger til svart virksomhet. Forslagsstillerne merker seg at Sveriges erfaringer med tiltaket har vært positive. Samtidig må man vurdere effekten av ytterligere favorisering av bolig i skattesystemet og muligheten for at det vil forsterke dagens overinvestering i eiendom. Derfor er det viktig å utrede dette før man tar endelig stilling.

For det tredje er det behov for en skjerping av kravene som offentlige innkjøpere stiller til leverandører. Her har Oslo kommune gått foran og vedtatt tiltak som vil gjøre det tøffere å drive svart innenfor bygg, renhold og andre bransjer. Pakken mot sosial dumping som kommunen vedtok 10. juni 2014, omfatter følgende krav i standardkontraktene for offentlige innkjøp:

- Maksimalt to underleverandører (avvik må begrunnes skriftlig og få godkjenning).
- Alle underleverandører skal godkjennes av kommunen.
- Kommunen skal ha mannskapslistene over alle som arbeider på kontrakten.
- Alle arbeidere skal lønnes etter landsomfattende tariffavtale, også der hvor tariffavtalen ikke er allmenngjort.
- Kontrakten kan heves hvis det oppdages sosial dumping.

Med dette vil man sikre et rettslig grunnlag til å avvise og boikotte leverandører.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) har også kommet med konstruktive tanker. De har foreslått å stille krav om at alle leverandører, også utenlandske, skal ha lærlinger. I dag slipper utenlandske leverandører dette kravet. Dette vil sikre mer like konkurranseforhold mellom norske og utenlandske leverandører og bidra til et mer seriøst arbeidsliv. Dessuten foreslår NHO et krav om at lærlinger skal delta i arbeidet på det konkrete prosjektet som innkjøpet gjelder for. I dag holder det at bedrifter er «tilknyttet en offentlig godkjent lærlingordning». Det gir dessverre liten effekt. Oslo kommunes tiltak og NHOs forslag til krav om bruk av lærlinger bør etter forslagsstillerne syns gjøres gjeldende for alle offentlige innkjøp i stat og kommune.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utrede om skatteetaten kan få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og sikre bevis, blant annet gjennom beslag.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at skatteetaten får anledning til å dele informasjon som ileggelse av straffeskatt og manglende levering av selvangivelse med andre offentlige etater, for å bekjempe svart virksomhet.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at systemet med skatteattest bedres, slik at svart virksomhet i minst mulig grad vil være forenlig med ren skatteattest.
4. Stortinget ber regjeringen gjennomføre holdningsskapende tiltak som kan bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Oslo kommunes nye krav i standardkontraktene

for offentlige innkjøp, vedtatt 10. juni 2014, blir gjort gjeldende for alle offentlige innkjøp over en viss størrelse.

6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at alle leverandører i offentlige innkjøp, også uten-

landske, skal ha lærlinger, og at det stilles krav om at lærlinger skal delta i arbeidet på det konkrete prosjektet som innkjøpet gjelder for, når innkjøpet er over en viss størrelse.

7. oktober 2014

